

Božjo moč izpodkopavale. Nedeljska liturgija danes spet blesti v svojem prvotnem sijaju in upamo, da bo še bolj zablestela.

V zvezi s tem bomo razumeli, da je nedeljska liturgija za krščanstvo temeljnega pomena. Z njo krščanstvo stoji in pade.

Koliko je med ljudstvom še živega krščanstva, spoznamo po nedelji. Kako je naš čas in naša družba razkristjanjena, lahko ugotovimo, ako gledamo, kako se med nami praznuje nedelja. Na delo, na igrišča in zabavišča na razvedrilo v naravo v hribe in k morju hiti sodoben človek, na nedeljo, v kolikor je Gospodov dan, pa pozablja. Nihče ne brani kristjanu izletov in poštenega razvedrila, toda pozabiti ne sme, da je nedelja v prvi vrsti Gospodov dan.

Ko je papež Janez XXIII, napovedal II. vatikanski vesoljni cerkveni zbor, je zapisal, da je naloga Cerkve, da v žile sodobnega sveta vlije večne, oživljajoče, Božje energije evangelija. Jasno je da bo Cerkev modernemu človeku dovedla Božje energije samo, ako ji bo uspelo, da bo krščansko ljudstvo privedla h Kristusu po praznovanju nedelje in z njo združene evharistične liturgije.

Poklicani smo, da pri tej duhovni operaciji dobro pripravljene sodelujemo s Cerkvijo tudi mi. Dobro pripravljene: poglobljene v verske skrivnosti jih moramo nuditi našim vernikom s primernim estetičnim in umetniškim užitkom, ki so ga vajeni tudi v svojem civilnem življenju. (Prim. p. H. Schmidt v Gregorianum, vol XXXIX/2, 1958).

FILIP KAVČIČ

»ŽUPSKE SESTRE«

Poslije općeg razlaganja u prošlom broju prelazimo na problem »župskih sestara« u užem smislu. Na redovničku žensku zajednicu, koja stalno boravi u župskom dvoru. A tu stvari nijesu više tako jednostavne. Tu nijesu ni mišljenja jedinstvena. A nijesu jednaka ni iskustva. Negdje su i župnici i sestre zadovoljni; negdje su i nezadovoljni. Ima kritike i razočaranja i na jednoj i na drugoj strani. Nekim župnicima sestre premalo rade, osjetljive su, pretenciozne, rastrošne, skupe, imaju prevelike zahtjeve. Zamjeraju im, da se previše mole. A oni ih nijesu zato pozvali na župu. Sestre se opet, pa i njihova starješinstva, ponekad tuže, da župnici nemaju smisla za zahtjeve redovničkog života, da se za sestre u duhovnom pogledu premalo brinu, da od sestara u kućanstvu previše

traže, da sestre tretiraju bez dovoljno poštovanja, da ih eksploatiraju i gledaju u njima samo radnu snagu. I da se, kojiput, previše miješaju u njihove redovničke stvari. A sestre nemaju, vele, ni potrebne stalnosti. U ulozi su »ptica selica«. Svaki ih čas i otpuštaju. A ima, dakako, i krupnijih, i delikatnijih, prigovora. Dolazi kojiput i do načelne oporbe, i do kritike sama sistema. I do sumnji i defetizma. Mnoge sestre prijekim okom gledaju na rad po župama, i od njega se otimlju. I u nekim redovničkim poglavarstvima poljuljala se je vjera pred pokojom teškom situacijom. A ima i župnika, pa vele: »Nikada više ne bih uzeo k sebi sestara!« Dolazilo je i do naglih otkaza i razlaza: nekada pomalo i dramatičnih, i tragikomičnih. I do bježanja. I među višim crkvenim ljudima ima ih, koji sa skeptikom gledaju, osobito na sestarsko kućanstvo po župskim dvorovima. U jednoj su se redovničkoj provinciji, — a čini se, ne samo u jednoj, — bavili već mišlju, da svojim ljudima na župama u načelu zabrane, da uzimlju u župski stan sestre. Očito su se bili poplašili vrlo nemilih zloraba, koje su im dolazile do ušiju.

Nema sumnje, da u svoj toj kritici ima mnogo i realnih momenata. Ono, kako se je kojiput u praksi radilo, nije bilo ni dobro ni zgodno. Samo, nama se čini, da je u svemu ipak najviše subjektivnih pogrešaka. Nije pogođen način. Nije ispravno shvaćena ideja. Nijesu uočeni bitni momenti, na koje je prije svega trebalo paziti. Sama institucija nije kompromitirana. Da je ona u principu i pozitivna i provediva, vidi se najbolje iz spontanog širenja sistema »župskih sestara« iz godine u godinu. A i iz činjenice, da su na mnogo mjesta puni blagoslova i hvale za župske sestre: i svećenici i vjernici.*)

*) Kad smo već bili napisali ovaj članak, došao nam je do ruku prikaz djelovanja časnih sestara na jednoj maloj, planinskoj župi, iz pera župnika, u čijoj kući rade. Samo kroz godinu dana, što su, njih dvije, na župi, — najprimitivnijoj, što se da zamisliti, — osnovale su dva crkvena pjevačka zbora, jedan za djecu, jedan za odrasle, predmole u crkvi, vode katehizaciju, u dvije skupine, naučile su ispovjedne, pričesne i druge molitve čitavu župu, uvježbale brojne ministrantski zbor, organizirale tijelovsku procesiju sa posipanjem cvijeća, naučile s djecom recitiranu misu i pjevanu »Svetu uru«, s koralnim motetima i himnima, aranžirale prigodnu svečanost uz prvu sv. pričest, podgojile cvijetnjak za crkvu, snizile, malim higijenskim uslugama, za trećinu mortalitet djece, podgojile prva redovnička zvanja. Seljaci ih vole kao i župnika.

A nedavno sam čuo za sličan slučaj i iz Podravine. Kad su počeli govoriti, da će župa ostati bez župnika, seljaci su rezonirali: »Pa dobro, neka bude, ali kamo neka nam ostanu sestre!«

Uostalom, u pokojem slučaju, na primjer po sjemeništima i svećeničkim domovima, radi se o neprekinutoj tradiciji od više decenija i više generacija, a opet je stvar funkcionirala, uglavnom, korektno i na zadovoljstvo svih kompetentnih faktora.

Radi se o dječjim bolestima, o krizi snalaženja i zrijenja. Eksperimentirali smo. Nemamo iskustva. Ne gledamo na stvar s prave strane. Zápétljali smo se u začarani krug jednoga još nesvladanoga problema kolizije »officiorum et iurium«. I, možda još više, kolizije materijalnoga i duhovnoga.

A tu, po našem mišljenju, treba da smo na čistu sa tri stvari. Prvo: nije, u pitanju »župskih sestara«, glavni ekonomski momenat, nego onaj pastoralni; nije to pitanje župskih kuharica i kućanica, nego pitanje župskih sestara. Drugo: o redovnicama se ovdje radi i o redovničkoj zajednici; ne može se stoga praviti nikakvih ozbiljnih kombinacija bez potrebitih, barem minimalnih, garancija za redovnički život i duh. Treće: treba dobro razlikovati činjenice i ideal. A taj ideal mora biti jasan. Konkretni odnosi moraju, koliko toliko, biti s njim usklađeni i unaprijed regulirani: normativni i ugovorni. Ne smijemo ulaziti u angažmane na slijepo, bez raščišćenih pojmova: gdje svatko na drugo misli i stvar drukčije interpretira; individualno i po svojoj glavi. Ne smije se sve ostaviti slučaju i improvizaciji.

Institucija »župskih sestara« ima svoje, bitne, preduvjete i pretpostavke. Pokušat ćemo, da ih konkretiziramo. Baš u svijetlu principa, što smo ih netom postavili. Praktično se sve svodi na nekoliko sasvim realnih i opipljivih faktora. To su: broj sestara, njihov smještaj, njihov duhovni i redovnički život, njihova stalnost, njihovo materijalno uzdržavanje, njihov djelokrug, njihova kompetencija ili, točnije, njihov odnos prema župniku i drugih faktorima u kući.

Broj

Ima župnika, pa traže samo jednu sestru. Ili bi, barem, najvoljeli, kad bi ostalo samo na jednoj. Njima treba sestra, da im bude kuharica i da im vodi kućanstvo i gospodarstvo. »Po domaću«. Kao i druge kuharice. Od jutra do mraka. Njima treba »Mädchen für alles«. Na duhovne ili pastoralne usluge sestara u župi oni ne reflektiraju. Njihov ih duhovni život ne interesira. Drugi, većina, neće nego dvije, najviše. Dvije još nekako mogu uzdržavati i plaćati. A dvije su im i dosta: i za

njih i za župu. Mogu im, komotno, svršavati poslove u kuhinji, kući, gospodarstvu, a usput će i sakristaniti, i pomalo pjevati na koru, predmoliti, pa, ako treba, i katehizirati. Tri bi im bilo previše; nemaju toliko mjesta u župskom stanu; bilo bi im preopterećenje i luksus.

Nama se čini, da ni jedno ni drugo ne bi trebalo dopuštati: ono prvo nikako, ovo drugo barem ne kao redovitu praksu.

U prvom slučaju sestra je samo »kuharica«: sa svim nevoljama i pogiblima, i za nju i za svećenika, što ih sobom nosi problem župske kuharice. Samo još u pogoršanom izdanju i s fatalnijim posljedicama: sestra-kuharica posve je izvan okvira svoga specifičnog, duhovnog, zvanja i u moralnoj nemogućnosti da vrši njegove obveze; u neposrednoj je pogibli, da se, malo pomalo, posvjetovnjači, pa i da se pokvari i bude na sablazan, i župniku i župi. U drugom slučaju zajednički je redovnički život sestara samo rudimentaran i fragmentaran; postoji uvijek opasnost, da ga sestre, kolegijalno i po tihom sporazumu, ignoriraju i zanemare; a postoji i mogućnost, da se zajednički propusti i manjci prikrivaju i mistificiraju; i pred redovničkim i pred crkvenim poglavarima.

Treba da se župnici, ako im je do sestara, pomire s tim, da na župi drže barem tri sestre. To je već zakonita redovnička juridička zajednica (kolegij; kan. 100 § 2.); tada se već može voditi pravi zajednički život; pogibao je koluzije i općeg zastranjenja minimalna: od tri sestre, ako se imalo pazi, uvijek će biti barem pokoja savjesna i revna.

Zahtjev je to, znamo, težak. Na manjim župama, — za razliku od onih većih, na kojima će i tri sestre uvijek imati i previše posla, — predstavlja to, za većinu župnika, prevelik materijalni teret. Pitanje prostorija manje; i tri sestre mogu, za nuždu, u jednu sobu; i u samostanu ih spava više u jednoj sobi. Financijski je momenat po srijedi. Valja ljude razumjeti. Samo, to ipak nije razlog, da se dira u princip. Ako sam župnik ne može sve tri sestre uzdržavati, moći će, valjda, u sporazumu sa redovničkim starješinstvom, urediti, da on i crkva uzdržavaju dvije, a treća da sama sebe uzdržava; nekim i za župu korisnim poslom: izradom devocionalija, instrukcijama, dvorbom bolesnika, ručnim radom, ekonomijom.

Gdje ni to nije moguće, nema druge; treba se odreći »župskih sestara«, pa se snalaziti, kako tko zna, — sa rodbinom ili sa svjetovnom poslugom, — dok jedamput razvoj crkvenoga života ne skine i pitanje župničkih kućanica s dnevnoga reda, — zajedničkim životom svećenika, — ili dok ono ne nađe svoje

specifično rješenje, kako ga već i nalazi u nekim katoličkim zemljama (na pr. u Sjedinjenim Državama): nekom vrsti laičkih redovnica, koje se za tu funkciju posebno pripravljaju i školuju, drže se u organizacijskoj vezi, imaju svoje obligatne, redovite, kongrese i duhovne vježbe. Ali naše, tradicionalne, redovničke družbe nijesu za to; njihova je konstitucija bitno izgrađena na zajedničkom životu. I konstitucija i odgoj.

Možda bi se, zasada i za nuždu, još moglo tolelirati, da se na župu šalju po dvije sestre, — ne smiju to, dakako, nikada biti dvije, obadvije, mlade i neiskusne, — ako je negdje uz župnika mati ili sestra, za koju je unaprijed sigurno, da će časne setre u njoj naći ne samo materijalnu pomoćnicu, nego i pobožnu dušu, koja će im parirati u duhovnosti i respektirati njihove redovničke obveze i dužnosti, a možda im biti i diskretan anđeo čuvar: i njuma i župniku. Sud o tom, — dok to ne postane službenom brigom crkvene vlasti, — treba ostaviti upravi redovničke družbe, kojoj se nudi dolazak na župu.

Smještaj

I to je u ovoj stvari jedan od centralnih momenata. Ako sestre na župi treba da budu sestre, — sestre tradicionalnog tipa, — one moraju imati i svoj redovnički dom. Dom, u kojemu vladaju redovnički i samostanski zakoni. Moraju biti odijeljene i od župnika i od vanjskog svijeta. Moraju imati mjesto, gdje će se moći nesmetano moliti, — i izvan crkve, — i vršiti svoje redovničke vježbe i dužnosti: živjeti po pravilima i uzusima svoje družbe, uživati svoju redovničku autonomiju i eksempciju, osjećati nad sobom isključivu jurisdikciju svoje predstojnice. A toga ne može biti bez posebnog apartmana za sestre u župskom stanu i bez, barem faktične, klauzure. U njihove stambene i spavaće prostorije ne smije nitko na svoju ruku ulaziti osim njih. Tu su one gospodari; tu se osjećaju samo redovnicama; tu one sve uređuju po svome ukusu. Ako su, makar i minijatura, redovnička zajednica, mora im se znati i njihov »samostan«: njihov dio župskoga stana treba da ima poseban ulaz i izlaz (i u dvorište i u vrt) i posebne toaletne prostorije, a ključ od svega toga treba da bude u njihovim rukama. Po sebi se razumije, da bi u te prostorije valjalo uključiti i kuhinju, smočnicu i one lokalitete, gdje sestre eventualno preko dana rade. Ideal je, da one sa župnikom dolaze u kontakt samo poslovno i što rjeđe i diskretnije: kad mu donose jelo, kad mu pospremaju stan, kad najavljuju stranke, kad

rade u kancelariji ili sa vjernicima. I u crkvi i sakristiji: to se zna. Nije njihovo, da mu pravo društvo; ne bi trebalo, da župnik u kuhinji s njima sjedi ili pred njima jede, sjedi sa gostima i prima stranke. Nikakve prostorije, u kojima se boravi preko dana, ne bi smjele župniku i sestrama biti zajedničke.

Samo, svatko odmah vidi, da je to zahtjev, koji će u praksi osobito sada na početku, biti teško provoditi. Zadugo će tu još činjenice odudarati od ideala; prilike i praksa bit će jače od teorije. Župski stanovi nijesu građeni s tom pretpostavkom. Nije ih lako, a kojiput ni moguće, ni adekvatno adaptirati maksimalnim zahtjevima. Ali, bezuvjetno valja, prije nego što sestre dođu, učiniti barem ono najelementarnije. Inače ih ne treba ni dovoditi: gube potpuno raison. Njihove spavaone moraju biti, odmah i na svaki način, separirane i pod ključem. Jesti moraju napose. Kuhinju treba samo njima ostaviti. Kadgod nijesu potrebne u poslu, valja im omogućiti, da budu same i u svojim prostorijama. Najbolje, da ih župnik k sebi zove zvoncem ili kucanjem na, njihova, vrata. Nikakva nonšalantnost nije na mjestu.

A s vremenom se, — i to što prije, — valja upustiti i u pregradnju župskoga stana, sa posebnim apartmanom za sestre, koji bi, s ostalim prostorijama, vezala najviše jedna, hodnička, vrata, od kojih bi samo sestre (predstojnica) imale ključ i na koja bi se moralo zvoniti, i, eventualno, prozor na vijak između kuhinje i župnikove blagovaone. Kod novogradnji župskih stanova trebalo bi, razumije se, ubuduće redovito već u planu predvidjeti posebni dio (odjeljenje) za župske sestre, odnosno za posluhu.

Duhovni život i dnevni red

Obzirom na duhovni život i redovničke dužnosti ne bi se župske sestre uopće smjele ni po čemu razlikovati od sestara u vlastitim redovničkim, samostanskim, kućama. Morale bi se držati dnevnoga reda; morale bi imati određeno vrijeme za misu, za razmatranje, za oficij, za duhovno štivo, za ispit savjesti, za večernju molitvu, za obroke, za zajednički odmor (rekreaciju), za ustajanje i lijeganje. Morale bi imati ispovijed, svakoga tjedna, na stalan dan, i svoje mjesečne rekolekcije. I, razumije se, morale bi uvijek nositi svoje redovničko odijelo. Župnik ne samo da im ne bi smio ništa od toga, — pod kakvom bilo izlikom, — zabranjivati, nego bi, dapače, morao i sam insistirati, da u njegovu domu sestre sve svoje moli-

tvene i redovničke dužnosti vrše što točnije, što redovitije, što savješnije. Crkva to od njih traži, gdje god bile; župa će i duše imati od toga više koristi, nego od sve njihove kulinarske ili vrtlarske vještine. Po tome su one župi blagoslov. Po tome su one molitveni i žrtveni oltar Crkve. »Bonus odor — Deo, — odor vitae in vitam« (2. Kor. 2, 14—16).

Preduvjet je tomu, dakako, da su sestre u izvjesno vrijeme slobodne od fizičkoga posla. Da i žive i rade po stalnom rasporedu. A taj raspored valja da bude fiksiran. I da ga i župnik striktno poštuje. U vrijeme određeno za molitvu, za noćni počinak, za odmor, napose onaj nedjeljni i blagdanski, popodneveni, ne treba od sestara ništa tražiti. Što valja učiniti, učinit će one prije ili poslije toga. Napose ne smije župnik nikada zahtijevati, da sestre u noć bdiju, ako on bdije ili ima u kući goste. Sestre imaju pravo na svoj noćni počinak, u 9 sati, i one neka idu spavati, a župnik neka u svojim odajama radi što hoće, i neka sijeli, dokle hoće. Lako je ostaviti, njemu i gostima, na stolu, u ormaru, u kredenci, sve, što im treba, pa neka sami sebe poslužuju. Zato će sestre, sutradan, u pet, biti već na nogama i moliti svoju molitvu; i obavljati svoje razmatranje. I radit će svojski: u vrijeme, kad im valja raditi. Iznimka će, dakako, biti, ali one moraju biti rijetke i urgentne: u izvanrednim zgodama, za nužne gospodarske poslove, u doba sezonskih radova u kućanstvu.

Stalnost

Razumije se, da je i kontinuitet u radu župskih sestara potreban. Bez toga gubi čitava institucija svaki »raison«. Ako će sestre na župi ostati samo godinu, dvije, do prve promjene župnika, bolje da i ne dolaze. Vjernici će, kad odu, još jače i bolnije osjećati pastoralne praznine; bit će razočarani i ojađeni; mrmljat će; gubit će volju, da išta novo, sa župnikom, poduzimlju.

Tko dovodi sestre u župu, treba da prije dobro promisli, šta će i kako će, ali, kad ih je jedamput već doveo, ne smije im lako otkazivati. A i obratno: kad su sestre već nekamo došle, red je, da se afirmiraju i snađu, pa i ako im bude teško i neobično. Svaki je apostolat težak. Svaki je početak pun križeva. Maniroznosti, kapricioznosti, nerveze, ne smije biti ni na jednoj strani. O Božjoj se stvari radi; ne o našoj komociji i ukusu. »Župske sestre« moraju postati ustanova, a ne predmet eksperimentiranja i amaterstva.

Ideal bi, sigurno, bio, da sestre, kad su već jednom u župskom stanu, u njemu zauvijek i ostanu. Eventualni novi župnik morao bi s tim unaprijed računati. Inače ne bi trebalo da kompetira na takvu župu, odnosno da prihvati imenovanje ili ponudu. U daljoj perspektivi morat će to tako i biti. Morat će to postati nekom, barem partikularnom i običajnom, pravnom normom; nepisanim zakonom. Samo u toj pretpostavci i može se, pravo, govoriti o »župskim« sestrama. Inače su sestre župnikove, — jednoga određenoga župnika, »ad personam«, — a ne župske. No, dok to nije regulirano, s više strane, tereti župnika, koji je sestre doveo, u najmanju ruku barem moralna obveza, da sestrama osigura, da ništa, neku relativnu stalnost. Ugovorom na određeni broj godina; obvezom, da će sestre držati kod sebe, sve dok je na toj župi; obećanjem, da će u slučaju premještaja povesti sestre sa sobom, na drugu župu, ili ih smjestiti kod nekoga drugoga župnika. »Bacanja na ulicu« ne smije biti. Ni bespravljaja. Ni izigravanja. Ni prijetnji i teroriziranja. Ni ucjenjivanja jedne družbe drugom. Ni upošljavanja sestara »ad nutum parochi«. A dakako, da to isto vrijedi i za sestre. Neka prije dobro pogledaju, na što i kamo dolaze i šta preuzimlju, ali, kad su došle, moraju ostati. Po onoj narodnoj: »Sam pao, sam se i ubio!«

Dr Čedomil Čekada

Po svem svijetu Crkva diže glas svoj k Bogu. Neka je nitko ne smeta, neka je nitko ne omalovažuje!

Pavao VI

U Crkvi ne smije u buduće biti nikakvih privilegiranih klasa.

Karlo Rahner

Nikada Crkva nije tako potpuno poznavala samu sebe kao danas. Nikada nije tako vatrenom ljubavlju ljubila Krista. Nikada nije tako veselom, tako složnom i tako poletnom voljom željela da Krista nasljeduje. Nikada nije tako savjesno vršila povjerenju joj službu.

Pavao VI